

Forord

«Det er ikke for alle å tenke oss fremfor meg»

Norske Kvinners Sanitetsforening skal bidra til trygge lokalsamfunn. Det har vært vår rettesnor fra vi ble stiftet i 1896.

Den frivillige innsatsen for å bidra ved kriser, ulykker, skader og pandemier er stor i Norge. Gjennom dette prosjektet har Sanitetskvinnenes innsats blitt mer synlig, tydelig og det har blitt flere av oss i flere kommuner. Vi retter en stor takk til gode samarbeidspartnere, og ikke minst Stiftelsen DAM som har bidratt til at vi har kunnet være fødselshjelpere for mange lokalforeninger i mange kommuner.

Et godt beredskapsprinsipp er at en krise skal håndteres på lavest mulig nivå. Så vi takker alle kommuner som har sett nytten av å ha et forpliktende samarbeid med Sanitetskvinnene, har tatt oss inn i varmen og involvert oss, det gjelder blant annet Målselv, Heim, Åsnes, Ringsaker, Hattfjelldal og Bodø.

Et annet beredskapsprinsipp er at alle som bidrar i en krise har en plikt til å samvirke; til å snakke sammen og finne gode løsninger sammen. Vi er derfor takknemlige for å ha blitt invitert i ulike fora med Helsedirektoratet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Politidirektoratet, fylker og kommuner. Det har vært en fin anledning til å virke sammen – bli kjent og jobbe sammen.

Men den aller største takken går til våre frivillige og til sanitetskvinner. De som bruker av sin fritid til å stille opp når krisen rammer. Og før det; - sikre at det er gode planer, at det er nok frivillige som har fått opplæring, at det er nok utstyr til at vi kan være en avlastning når krisen rammer.

Så en stor takk til alle dere som tenker oss fremfor meg.

Oslo, 21.01.2021

Prosjektleder, May Britt Buhaug
Norske Kvinners Sanitetsforening

Sammendrag

Sanitetskvinnene har en lang beredskapshistorie med mobilisering av frivillig innsats. I dette prosjektet har vi vært opptatt av både nasjonalt, regionalt og lokalt samarbeid. Ved prosjektstart i 2019 hadde vi Omsorgsberedskapsgrupper i 125 kommuner, alle fylker hadde en frivillig fylkesberedskapskontakt og det var ansatt en beredskapsansvarlig i Sanitetskvinnenes sekretariat.

På **lokalt** plan har det vært viktig å lage systemer og hjelpemidler slik at våre frivillige føler seg mer kompetente og motiverte til å ta ansvar lokalt. I tillegg har vi vært opptatt av synlighet, og har bistått med både pressemeldinger, bilder og saker. Som et resultat av dette så har vi fått Omsorgsberedskapsgrupper i flere kommuner, det er større aktivitet og vi har flere beredskapsfrivillige.

På **regionalt plan** har vi styrket vårt frivillige fylkesledd med både jevnlig møter og økonomiske midler, slik at de er bedre rustet til å følge opp aktivitet i eget fylke. I tillegg er fylkesnivået mer robust, med mer opplæring, oftere møter/samlinger og en sterkere forankring inn i fylkestyret. Vi hadde også et mål om tettere kontakt med både Fylkesmannen og det enkelte politidistrikt. Vi har gjennomført besøk i 7 av 11 fylker. Dette har vært positive, og flere har sagt at de ikke var klar over det store omfanget og den store frivillige aktiviteten i Sanitetskvinnene. Disse møtene har også resultert i at vi i dag har plass i 3 fylkesberedskapsråd, mot tidligere 1.

På **nasjonalt** plan har vi etablert tettere samarbeid med aktører som Helsedirektoratet, Folkehelseinstituttet (FHI), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), Politidirektoratet (POD) m.fl. På grunn av samarbeidet og avtalene vi har med de nevnte aktørene har vi blitt involvert i mange ulike samvirkefora i forbindelse med koronapandemien. Dette har bidratt til mer synlighet, mer relevans i vår frivillige innsats, stolthet i egen organisasjon og forhåpentligvis mer og bedre samarbeid framover.

Prosjektet har vært vellykket på de aller fleste områdene, og vi er takknemlige for støtte fra Stiftelsen DAM. Pandemien har medført noen utfordringer det siste året, men det har også medført at det vi har øvd på og lagt planer for, har vært mulig å prøve ut i praksis. Dette vil vi komme tilbake til på side 5, Pandemiens påvirkning.

Innholdsfortegnelse

Bakgrunn for prosjektet	4
Målsetting for prosjektet	4
Målgruppe for prosjektet	4
Prosjektorganisering og metode	4
Resultater – vurdering av resultat- og effektmål	5
Måling av resultater	6
Pandemiens påvirkning	8
Videre planer	8

Bakgrunn for prosjektet

N.K.S. har 42000 medlemmer og 620 lokalforeninger. I starten av prosjektet, januar 2019 hadde vi i underkant av 3000 beredskapsfrivillige og 125 Omsorgsberedskapsgrupper. Gruppene har signert en samarbeidsavtale med sin kommune. Kommuner har en sentral rolle i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap, og frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle ved å supplere det ordinære beredskapsarbeidet. Nødetatene og beredskapsmyndighetene erkjenner at i kriser og katastrofer er det et stort behov for frivillige aktører.

Sanitetskvinnenes beredskapsinnsats har vært drevet av egne innsamlede midler tidligere, og det har vært få muligheter for kompetanseheving, kursing og motivasjonssamlinger. Med dette prosjektet ønsket vi å profesjonalisere vår frivillige innsats for å være bedre rustet for fremtiden.

Målsetting for prosjektet

Vi ønsket å styrke den lokale og regionale frivillige beredskapsinnsatsen. Vi ser at våre fylkesberedskapskontakter er svært viktige for å kunne nå ut til frivillige i eget fylke. Fylkesberedskapskontaktene er en stor ressurs, og kan gi inspirasjon og motivere til innsats. De er også et viktig bindeledd i organisasjonen, mellom sekretariatet, fylkesledere og den enkelte sanitetsforening. I tillegg ser vi at mange Omsorgsberedskapsgrupper berøres av kommunesammenslåinger. Slike omorganiseringer krever innsats for å bli kjent i et nytt beredskapslandskap med mange nye aktører og større geografiske områder man skal dekke over. I tillegg ønsket vi å fortsette arbeidet med å øke antall Omsorgsberedskapsgrupper. Dette er godt påbegynt i trinn 1, og vi har gode resultater så langt, men implementering tar tid.

Målgruppe for prosjektet

1. Befolkningen som helhet. Alle kan rammes av en krise og kan få behov for både fysisk og psykososial førstehjelp i tillegg til hus, mat og omsorg.
2. Sanitetsforeninger, Omsorgsberedskapsgrupper, kommuner, fylkesberedskapssjefer, nødetatene og samarbeidspartnere. Vi ønsker bred involvering fra våre frivillige. Alle 125 gruppelederne og 18 fylkesberedskapskontakter er involvert, og fylkesberedskapskontakterne har en viktig rolle lokalt i eget fylkesstyre, sikre engasjement og involvering og ikke minst være en støttespiller ved implementering.

Prosjektorganisering og metode

Prosjektleder har vært May Britt Buhaug, som også er beredskapsansvarlig hos Sanitetskvinnene. I tillegg har tre fylkesberedskapskontakter vært i arbeidsgruppa, og de kommer fra Agder, Trøndelag og Buskerud/Viken. Arbeidsgruppen har hatt kvartalsvise møter, både fysiske og i 2020 digitale møter. Fylkesberedskapskontakterne har vært viktige ambassadører regionalt, og sikrer god brukermedvirkning.

Styringsgruppa har vært ledet av fagsjef i Sanitetskvinnene, Britt Inger Skaanes, som har hatt månedlige statusmøter med prosjektleder.

Prosjektets målsettinger konkretiseres i avsnittet under. For å nå målene, var vi avhengige av lokalt engasjement gjennom lokale møter, opplæring og arrangement. Det var lagt opp til stor møte- og reiseaktivitet, og vi ser at dette har gitt resultater.

Mål om antall besøk i 2019	8-12	Gjennomførte lokale og regionale møter	37
Mål om antall besøk i 2020	8-12	Gjennomførte lokale og regionale møter	28

Resultater – vurdering av resultat- og effektmål

Prosjektet Omsorgsberedskap har følgende mål i prosjektperioden:

A: Å sikre at fylkesberedskapskontaktene har fått opplæring for å være en ressurs i eget fylke

Status: I juni 2019 var det møte og opplæring for fylkesberedskapskontaktene. Planen var samling i mars 2020, men det ble avlyst grunnet pandemi. Det svært positive som har skjedd i etterkant er at vi har hatt jevnlig digitale møter (10 møter i 2020.). Det betyr at terskelen og kostnaden for å delta har gjort at enda flere har engasjert seg. I tillegg har det vært mulig å delta med flere, blant annet fylkesleder, noe som har sikret god forankring av vårt beredskapsarbeid regionalt. De fleste uttrykker at det har vært svært nyttig å snakke sammen og se hverandre på skjerm, og at de ønsker å fortsette med det. De uttrykker likevel at det ikke erstatter de fysiske møtene, men er et fint supplement, som gjør at vi kan snakkes oftere og at det øker både kompetansen og relevansen.

B: Å utvikle et opplegg som tar hensyn til regionalisering og kommunesammenslåinger, og dermed sammenslåinger av grupper

Status: Det er laget en egen veileder for hvordan ledere av lokalforeninger, fylkestyret og leder av Omsorgsberedskapsgruppene bør forberede seg på sammenslåinger. De aller fleste sammenslåinger skjedde fra 2020, og en del av våre frivillige har fått oppdaterte samarbeidsavtaler og er sammenslåtte, mens andre steder er det kommunen som ikke har prioritert den type aktivitet da pandemien rammet.

C: At flere engasjerer seg i Omsorgsberedskap og etablerer flere Omsorgsberedskapsgrupper

Status: Vi har fått mange søknader om å starte med Omsorgsberedskap. Inntrykket er at et oppstartstilskudd på kr. 10 000 har vært svært viktig for å komme i gang, og eventuelt leie møterom, kjøpe beredskapsvester, utstyr og begynne å snakke sammen. Vi har fått flere søknader enn vi kunne innfri, og 20 er innfridd i denne prosjektperioden.

D: Å ha minst årlige samtaler med samarbeidspartnere som Helsedirektoratet, Politidirektoratet og Direktoratet for Samfunnsikkerhet og Beredskap (DSB)

Status: Som nevnt tidligere, har pandemien også hatt noen positive effekter. Vi har fra mars deltatt på jevnlig samvirkemøter i regi av Helsedirektoratet. Dette har vært viktige fora for å diskutere utfordringer, hvordan vi som frivillig organisasjon best kan avlaste kommunene, bistå innbyggerne og bidra til spredning av informasjon. Dette har vi gjort blant annet i samarbeid med Røde Kors og Norsk Folkehjelp. I tillegg har vi vært i regelmessige møter med DSB, sammen med resten av landets beredskapsaktører, der vi har fått presentere vår frivillige beredskap, både før og under pandemien.

I tillegg har vi hatt møter i nær halvparten av fylkene for å møte Fylkesmannen og politidistriktene, som et ledd i vår satsing for å få plass i flest mulige beredskapsråd.

E: Å profilere N.K.S.' beredskapsinnsats og søke offentlig finansiering. Justis- og beredskapsdepartementet har en tilskuddsordning for frivillige organisasjoner i redningstjenesten.

Status: Vi søker årlig Justis- og beredskapsdepartementet om driftsmidler til vårt beredskapsarbeid, og vi får avslag hvert år med begrunnelsen om at vi ikke er en aktiv redningsorganisasjon. Vi jobber også politisk for å få en løsning på dette, og dette håper vi har gitt resultater. Det var flertall i justiskomiteen på Stortinget om å prioritere oss i Justisdepartementets tilskuddsordning i 2020. Det tar vi som et tegn på at vi er på riktig vei, og vil fortsette jobbingen med dette også i 2021.

F: Å integrere førstehjelp i Omsorgsberedskapsgruppenes årshjul.

Status: Sanitetskvinnene er en del av førstehjelpsdugnaden «Sammen redder vi liv». Det betyr at vi har lært opp en del førstehjelpsressurser som skal bistå i sine lokalmiljø. De kan holde enkel opplæring om førstehjelp, men det aller viktigste er at de snakker om hva som er de viktigste symptomene på alvorlig og akutt sykdom, og at det er viktig å ringe 113. Førstehjelpsressursene er i hovedsak rekruttert fra Omsorgsberedskapsgruppene, men er tilgjengelige for alle medlemmer, lokalforeninger, eldresenter, kommuner, pensjonistforeninger m.m.

G: DSB lanserte høsten 2018 en kampanje om egenberedskap. N.K.S. har bidratt inn i arbeidet og vil bruke 2019 og 2020 på å spre kampanjens budskap til våre medlemmer

Status: Uke 44 i 2019 var Egenberedskapsuka, og nærmere 10 av våre Omsorgsberedskapsgrupper hadde lokale aktiviteter. Det var stand i gågate, åpnet møte sammen med kommune og energileverandører, eller andre type aktivitet. I 2020 ble kampanjen satt på vent av naturlige grunner. Vi ser at temaet Egenberedskap engasjerer mest i distriktene og de som er voksne, og ifølge DSBs egne undersøkelser; de som er best forberedt fra før. Men vi har et veldig godt samarbeid med de ansvarlige for kampanjen «Vi er svært glade for at Sanitetskvinnene engasjerer seg i denne kampanjen», sier prosjektleder i DSB, Tore Kamfjord. Vi planlegger mange aktiviteter i Egenberedskapsuka 2021.

Måling av resultater

Lokalt:

Vi har fått årsrapport fra alle gruppene for 2019 og alle fylkesberedskapskontaktene. Det har vært mer lokal aktivitet og oppmerksomhet. Dette måles blant annet gjennom søk på Retriever, så når noen sanitetsforeninger er engasjert i lokale hendelser og det er dekket av media får vi melding om det. Facebookgruppen N.K.S. Omsorgsberedskap har i dag 975 medlemmer. Det er nær en dobling av antall medlemmer på de siste to årene. Gruppen er åpen for sanitetskvinner som er interessert i beredskap, og antall poster er økt dramatisk i det siste, spesielt etter pandemien.

Antall grupper: 135 Omsorgsberedskapsgrupper 31.12.2020, økning på 10 grupper, 8%.

STIFTELSEN
DAM

Antall lokalforeninger: 320 pr. 31.12.2020, dvs. en økning på 20 lokalforeninger, nærmere 7%.
Antall medlemmer: Det varierer hvor mange medlemmer det er i en sanitetsforening, men om vi går ut fra 30 medlemmer som gjennomsnitt, så er 600 flere medlemmer direkte berørt.
Befolkningen: Litt vanskelig å måle, men om vi tenker at vi har avtaler med 20 flere kommuner, og at en gjennomsnittlig norsk kommune har 10 000 innbyggere, så er vi tilgjengelige for 200 000 flere innbyggere enn vi var ved prosjektstart.

Regionalt:

Plass i flere fylkesberedskapsråd i en tid der de fleste fylkene ønsker å redusere antall medlemmer, pga. størrelse.

Flere av fylkestyrene har hatt Omsorgsberedskap på agenda på sine fylkestyre, eller fylkesårsmøter. I tillegg har vi delt ut reisetilskudd til fylkesberedskapskontaktene som gjør det lettere å være til stede i lokalforeninger eller å ha regionale møter.

Nasjonalt:

Økt synlighet har vært et viktig mål også nasjonalt. Dette har vi blant annet nådd gjennom:

- Presentasjon for alle distriktssjefene i DSB i 2019
- Presentasjon for sjef Heimevernet og alle organisasjonene som har plass i Landsrådet for Heimevernet i 2019.
- Nettmøte med statsminister Erna Solberg november 2020 der vi fikk presentere noen lokale prosjekt fra Vestfold, der våre frivillige stiller som besøksvakter på sykehjem, handler for personer i koronaisolasjon eller karantene.
- Besøk av statsråd Abid Raija i desember 2020 på Bråset helse- og omsorgssenter i Asker kommune der han ønsket å snakke med frivillige sanitetskvinner som har stilt opp under pandemien med å bidra til at beboere på sykehjem kan få besøk.
- Deltatt i debatt i NRK P2 i desember 2020 om hvordan pandemien har påvirket frivilligheten og ønsket om å stille opp
- Presentasjon av vår frivillige beredskapsinnsats generelt, og i pandemien spesielt – for alle beredskapsaktørene, oktober 2020
- Møte i Koronakommisjonen i august 2020 for å gi et innblikk i vår beredskapsinnsats og hvilke utfordringer vi har møtt på.
- Samarbeid med Orkla
- Jevnlige fylkesberedskapsmøter. Vi har tidligere hatt 1 fysisk møte for fylkesberedskapskontaktene i året. Dette har vært avhengig av ekstern finansiering og har vært nyttig for alle deltakerne viser evalueringer. Da fysiske møter ble vanskelig begynte vi med digitale møter.
- Minst månedlige poster på Facebook med nær 38 000 følgere om gode praksishistorier fra våre beredskapsfrivillige,.
- Aktuelle temasaker i alle utgavene de fire årlige av vårt medlemsblad Fredrikke, som går ut til over 40 000 mottakere

Pandemiens påvirkning og endring i planer

Pandemien rammet oss hardt våren 2020. Noen kommuner ble rammet hardt allerede fra start, mens andre kommuner knapt har hatt noen smittetilfeller. Allerede fra mars 2020 var det mye oppmerksomhet rundt risikogrupper og at alder var et viktig kriterium. Det gjorde at noen av våre frivillige trakk seg tilbake, nedskalerte mye aktivitet og forståelig nok var engstelige. Vår erfaring at god informasjon er viktig, og der har smittevernteam og frivilligsentralen i kommunen vært viktige, blant annet for å skape trygghet og ikke unødig bekymring. Vi har også opplevd at noen kommuner ikke ønsker å bruke oss på grunn av høy alder og mange i risikogruppen.

Det at vi har hatt færre fysiske møteplasser, har gjort at vi har fått et skikkelig dytt for å øke den digitale kompetansen. Fra telefonmøter til beredskapsmøter på zoom, og der vi måtte erstatte en større fysisk beredskapssamling i november 2020, med en digital samling fordelt på 3+6 timer. Det fungerte overraskende bra.

Tidlig våren 2020 delte vi også reisetilskudd til fylkene, slik at de kunne reise ut til sine Omsorgsberedskapsgrupper i fylket, eller arrangere regional opplæring. En del av dette har blitt satt på vent på grunn av smittevernråd, og en del har utsatt planlagte møter til 2021.

Pandemien gjorde at vi måtte snu oss rundt og utvikle gode hjelpemidler for våre frivillige. Allerede tidlig i mars hadde vi et godt samarbeid med Helsedirektoratet, Røde Kors og Norsk Folkehjelp, for å lage en felles veileder som ble sendt til kommunene. Veilederen handlet om hvordan frivillige kan bistå med mat og medisintil levering til hjemmeboende i isolasjon eller karantene. Gjennom de regelmessige møtene med Helsedirektoratet fikk vi høre at sykehjem har problemer med å ta imot besøkende til beboere. Da laget vi en enkel veileder som våre frivillige kunne bruke og gjerne del med frivilligsentralen og andre slik at vi raskt kunne bistå. Vi har i tillegg laget en enkel veileder for å være en ringevenn, dvs. en som har telefonkontakt med de som er ekstra utsatte i pandemien, spesielt eldre hjemmeboende. Alt dette har vært mulig fordi vi har god oversikt over utfordringene, godt samarbeid med kommuner, sykehjem og ikke minst frivillige som ønsker å stille opp og gjøre en innsats.

Videre planer

Etter 12. mars med pandemiens inntog erfarte vi at når en reell krise rammer så er det et utrolig lokalt engasjement. Våre frivillige har vært omstillingsdyktige og fått mye ros og oppmerksomhet lokalt. Dette ønsker vi å bygge videre på gjennom:

- Øke beredskapskapasiteten i sekretariatet fra 2021 for å kunne gi enda bedre og tettere oppfølging regionalt og lokalt.
- Fortsette å søke om offentlige midler fra Justis- og beredskapsdepartementet, og jobbe med politisk påvirkning både på Stortinget, i justiskomiteen og andre relevante fora.
- Når det åpnes opp for reiser og fysiske møter skal vi gjennomføre møter med Fylkesmannen/fylkesberedskapssjef og politidistriktene i de resterende 4 fylkene som vi måtte utsette høsten 2020.
- Vaksinerings – mange kommuner har blitt mer kjent med vår frivillige innsats, og vet mer om hvilke oppgaver de kan brukes oss til.

- I prosjektperioden 2019-2020 har vi innvilget oppstartsmidler til 10 nye Omsorgsberedskapsgrupper (20 lokalforeninger). De vil ha behov for støtte både fra sekretariatet og faglig påfyll de nærmeste årene.
- Vi har fått en økende digital kompetanse på fylkesnivå, det må vi jobbe med å spre også lokalt gjennom praktisk og konkret digital opplæring.
- Vi skal fortsette med hyppigere møter for fylkesberedskapskontaktene, i tillegg til et fysisk møte pr. år.
- Prosjekt Omsorgsberedskap har hatt god effekt og skapt både økt engasjement, mer kunnskap og stolthet blant frivillige og i organisasjonen. Vi har et ønske om å evaluere vår innsats på beredskapsfeltet. Det er viktig at vår innsats koordineres med den kommunale innsatsen, så å få en evaluering av vår rolle som beredskapsaktør er en prioritert oppgave for 2021.